

Cyfres newydd, rhif 53

Hydref 2020

**‘Duw’r oesoedd yw dy noddfa,
ac oddi tanodd y mae’r breichiau tragwyddol.’**

(Llun: Diolch i Liv Bruce, unsplash.com)

Annwyl gyd-aelodau,

Yng nghyfarfod Swyddogion yr Ofalaeth ar 2 Medi trafodwyd ymateb yr eglwysi i'r holiadur a ddisbarthwyd yn ystod mis Awst. Bwriad yr holiadur oedd ceisio canfod barn aelodau'r capeli gwahanol am briodoldeb ailagor ein capeli.

Carwn ddiolch i'r swyddogion am eu gwaith ac i bawb a ymatebodd i'r holiadur. Caniataodd hyn inni gael dealltwriaeth eglur o farn ein haelodau.

Yn gyntaf, yn ôl yr ymatebion a dderbyniwyd, nid oedd mwyafrif llethol aelodau'r capeli gwahanol yn barnu ei bod yn briodol i ddychwelyd i gynnal oedfaon ar hyn o bryd. Cytunwyd y dylem barchu'r ansicrwydd a'r pryderon real a fynegwyd a pheidio â symud ar frys i ailagor ein capeli.

Felly, bydd y drefn bresennol o gynnal gwasanaeth dros Zoom am 9.30 o'r gloch ar fore Sul yn parhau, gyda'r ysgol Sul yn dilyn am 10.30 o'r gloch (neu oedfa am 10 os na fydd ysgol Sul). Mae'r ddarpariaeth ar gael i bawb – drwy gyfrifiadur, iPad neu ddyfais arall, neu gallwch ymuno'n hwylus iawn ar y ffôn – cysylltwch am fanylion pellach. Bydd myfyrdodau hefyd ar gael ar sianel YouTube Capel y Garn, ar Facebook ac ar Soundcloud.

Yn ail, gwelwyd bod nifer (gymharol fach, mae'n wir) am gynnal o leiaf un oedfa cyn dyfodiad y gaeaf. Arbrawf fyddai hyn a fyddai yn ei dro yn caniatáu i ni adnabod yr heriau i gydgyfarfod pan ddaw tro ar fydd.

Cytunwyd felly y dylem geisio symud ymlaen i drefnu oedfa i'w chynnal ar **4 Hydref** yng Nghapel y Garn am 10.00.

Bwriad yw hwn a fydd yn cael ei asesu yn nes at yr amser yng ngoleuni datblygiadau a'r wybodaeth sydd ar gael ar y pryd am ledaeniad Covid 19. Gobaith, nid addewid, ydyw!

Dydd Gwener, **2 Hydref**, byddwn yn cadarnhau gyda phawb sydd wedi cofrestru o flaen llaw eu bod am ymuno â ni a fydd y cyfarfod yn cael ei gynnal ai peidio.

Yng ngoleuni hyn, priodol yw nodi'r pwyntiau canlynol:

- Er bod y gwahoddiad, mae'n amlwg, yn agored i unrhyw un a garai ymuno â ni yn yr oedfa, **nid oes unrhyw bwysau o gwbl** ar unrhyw un sy'n ansicr ynghylch ei iechyd, neu iechyd ei anwyliad, i fynychu.

- Mae gan bob un y cyfrifoldeb i farnu a ydyw'n briodol iddo ef neu iddi hi fynychu oedfa gyhoeddus.
- **Ni ddylech** deimlo unrhyw bwysau allanol wrth i chi farnu. Ni fyddwn yn meddwl llai o unrhyw un sy'n barnu ei bod yn amhriodol iddo ef neu hi fynychu. Yn wir, mae'r hyn yr ydych wedi ei arwyddo eisoes yn eich ymateb i'r holiadur yn ein galluogi i sylweddoli mai cynulleidfa fechan fydd y gynulleidfa a ddaw ynghyd.
- **PWYSIG: Ni ddylech** ddod i'r oedfa ar unrhyw gyfrif os oes gennych un neu fwy o'r symptomau canlynol:
 - peswch parhaus newydd
 - tymheredd uchel
 - colli neu newid i'ch synnwyr blasu neu arogl.
- Bydd angen i bawb sy'n mynychu olchi eu dwylo gyda hylif pwrpasol wrth gyrraedd. Bydd hefyd yn ofynnol i bawb sy'n mynychu wisgo mwgwd.
- Bydd yn ofynnol inni eistedd a chadw 2 fetr ar wahân i'n gilydd bob amser.
- Nid oes gennym ryddid ar hyn o bryd i ganu emynau fel cynulleidfaoedd.
- Mae'n angenrheidiol i unrhyw un sydd am ddod **fynegi o flaen llaw ei fwriad i fod yn bresennol**. Gallwn sicrhau lle i'r 25 cyntaf a fydd yn cofrestru.
- Gallwch gofrestru drwy gysylltu gydag ysgrifennydd eich capel a fydd yn gweithredu fel dolen gyswllt. Os hoffech ragor o wybodaeth, cofiwch y gallwch siarad gydag ysgrifennydd eich capel neu swyddogion yr ofalaeth.

Gweddiwch drosom.

Gweddiwch dros ein broydd, ein capeli, ein cymdogion.

Gweddiwch y bydd yr Arglwydd yn trugarhau wrthym drachefn.

Yng Nghrist,

Wacyn James (ar ran swyddogion yr ofalaeth)

Diolch

Bobol bach. Mae'n rhwydd bod yn slic ac arwynebol.

Ydych chi'n cofio canu ddechrau'r flwyddyn?

Beth fydd fy rhan ar hyd ei misoedd maith?

Nis gwn, fy Nuw; ni fynnwn wybod chwaith.

Ai hyfryd ddydd, ai nos dymhestlog ddaw?

Bodlon, os caf ymaflyd yn dy law. (*Caneuon FFydd*, 92)

I lawer, 'nos dymhestlog' a ddaeth i'w rhan yn 2020. A heb wamalu am foment, gwyddom fod y misoedd diwethaf wedi profi'n fisoedd heriol i bob un ohonom. Ac eto, cawsom 'ymaflyd yn dy law'. Ac am y bendithion a ddaw yn sgil hynny, rhown ddiolch eto heddiw i'r Arglwydd am ei ffyddlondeb i ni.

Carwn hefyd fynegi diolchgarwch i chi i gyd yn y gwahanol gapeli am eich gofal o'ch gilydd, i'r blaenoriaid am eu diwydrwydd, i'r rheiny gefnogodd yr ysgol Sul rithiol, i'r rhai fwynhaodd rannu'r Clonc a Phaned. Diolch i bawb sy'n ymuno yn yr oedfaon ar y Sul. A chofiwch fod lle i gant o gyfrifiaduron i ymuno gyda'i gilydd. Gallwch ymuno dim ond i chi glicio ar y ddolen. A gallwch ymuno drwy alwad ffôn.

Ond un peth yw cynnig cymorth am wythnos, neu fis neu chwe mis. Y gwir yw na wyddom beth a ddaw i'n rhan yn ystod yr wythnosau nesaf. Ond ein braint fydd parhau i ofalu am ein gilydd, i ffonio ac i annog, i gynnig help llaw, i weddio dros ein cyfeillion.

A'n braint hefyd fydd cael estyn llaw yn ymarferol. Mi wn fod nifer wedi bod yn cyfrannu nwyddau i'r banciau bwyd drwy ein capeli. Ond gyda'n hanallu i gyfarfod daeth y crynhoi hwnnw i ben hefyd!

Gwyddom o wrando ar y newyddion fod y galw am gymorth banciau bwyd yn cynyddu'n aruthrol. Ac fe fydd y galw'n parhau i gynyddu wrth i effeithiau'r argyfyngau sy'n ein hwynebu ergydio'r teuluoedd mwyaf bregus.

Tybed a fedrwnch chi helpu? Efallai drwy gynnig bwyd sydd ei angen? Neu tybed a allwn ni gefnogi'n ariannol? Beth tybed yw ystyr bod yn Samariaid trugarog yn ein cymunedau heddiw?

Os hoffech gyfrannu nwyddau, gallwch fynd i dudalen Facebook Jubilee Storehouse (<https://www.facebook.com/JubileeStorehouse>) i ddarganfod beth sydd ei angen ar hyn o bryd.

Os hoffech gyfrannu'n ariannol, gellir ysgrifennu siec i St Anne's, a'i hanfon i Jubilee Storehouse, Eglwys Santes Anne, Penparcau, Aberystwyth. SY23 1RY. Dylid nodi ar gefn eich siec mai rhodd i'r Jubilee Storehouse yw'r cyfraniad.

Neu os hoffech gyfrannu ar lein gallwch fynd i:
https://tithe.ly/give_new/www/#/tithely/give-one-time/270770

Awgrym yn unig yw'r uchod. Os ydym yn cefnogi grwpiau eraill yn lleol, peidiwch â themlo unrhyw bwysau ychwanegol o'r tu allan. Ond derbyn yn rhad a wnaethom. Bod yn hael pan fedrwn yw ein hymateb i ras Iesu Grist.

Walcyn James

Manylion Cyswllt y Gweinidog:
Y Parchedig Ddr R. Walcyn James
Eryl, Capel Bangor, Aberystwyth,
SY23 3LZ
01970 880615
ebost: walcyn.james@ebcpcw.cymru

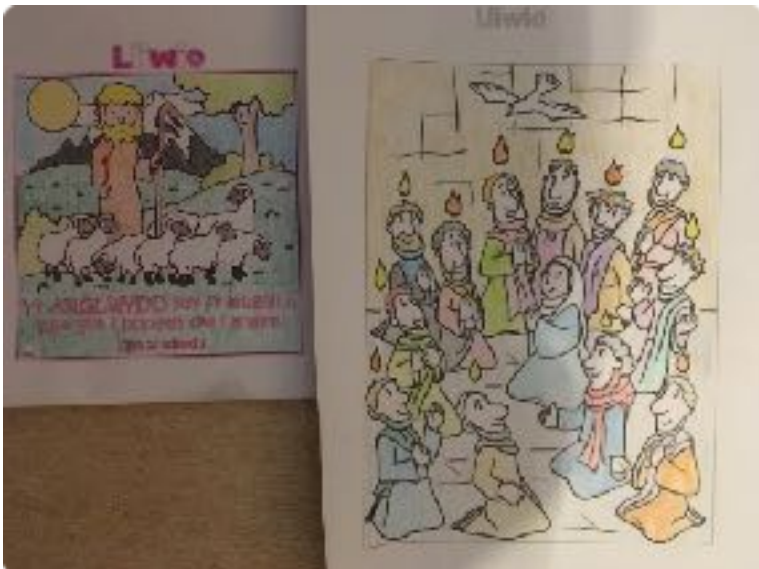
Yr Ysgol Sul

Yn ystod Cyfnod y Cloi, bu Watcyn a Lowri James yn cynnal sesiynau'r ysgol Sul drwy Zoom, i blant capeli'r ofalaeth, gan gynnwys ysgol Sul Bow Street. Hyd yn hyn, mae'r plant wedi cael dameg y ddafad golledig, hanes y tafodau tân adeg y Pentecost, a hanes gwella'r dyn oedd yn methu cerdded. Mae'r plant – a'r rhieni – yn cael chwileiriau, lluniau i'w lliwio, ffilmiau i'w gwyllo, posau o bob math – a bu rhai'n rhoi cynnig ar wneud cacen 'dafad' o falws melys a botymau siocled!

Diolch i Watcyn a Lowri am roi o'u hamser yn trefnu'r cyfan; mae'n hyfryd gweld wynebaw pawb ar y sgrin, a phawb yn frwd a chroesawgar. Mae croeso i unrhyw un ymuno â'r sesiynau drwy Zoom, sy'n para tua hanner awr ar fore Sul, am 10.30.

Elin ac Anwen

Cyhoeddiadau

- 4 Hydref Oedfa ddiolchgarwch
dan arweiniad y Gweinidog
Capel y Garn am 10 o'r gloch
(DS Rhaid cofrestru ymlaen llaw)
- 16 Hydref 'Siarad Trysore – cip tu ôl i'r llen ar hanes
hynod Cymru' gyda Sara Huws
Cymdeithas Lenyddol y Garn – croeso i bawb
(Cyfarfod Zoom – cysylltwch am fanylion)
- *1 Tachwedd Oedfa'r bore yng Nghapel y Garn am 10 o'r gloch
(Y trefniant i'w gadarnhau, yn dibynnu ar yr
amgylchiadau ar y pryd)
- 20 Tachwedd 'Cwis Hwyllog' dan ofal Ann ac Alan Wynne Jones
Cymdeithas Lenyddol y Garn – croeso i bawb
(Cyfarfod Zoom – cysylltwch am fanylion)
- *6 Rhagfyr Oedfa'r bore am 10 o'r gloch yng Nghapel y Garn
(Y trefniant i'w gadarnhau, yn dibynnu ar yr
amgylchiadau ar y pryd)
- 11 Rhagfyr 'Dathlu'r Nadolig'
dan ofal Heledd Ann Hall a Llinos Dafis
Cymdeithas Lenyddol y Garn – croeso i bawb
(Cyfarfod Zoom – cysylltwch am fanylion)
- 20 Rhagfyr Gwasanaeth y Gair a'r Geiriau am 5 o'r gloch
– ffurf a lleoliad i'w cadarnhau
- 25 Rhagfyr Oedfa fer ar fore'r Nadolig am 9.30 o'r gloch
– ffurf a lleoliad i'w cadarnhau

***Bydd unrhyw oedfaon a gynhelir yn y capel yn ddibynnod
ar y sefyllfa ar y pryd a byddwn yn cysylltu â chi
i gadarnhau'r trefniadau**

Cynhelir gweddill yr oedfaon a'r ysgol Sul yn y cyfnod hwn dros
Zoom – cysylltwch â'r Gweinidog am fanylion. Croeso i bawb.

Gwahoddiad

'Nôl yn 2017 (tua chanrif yn ôl o ran ein cof!), yn ôl ymchwil a wnaed bryd hynny, doedd 49% o boblogaeth Ynysoedd Prydain byth yn gweddïo. Erbyn Ionawr eleni roedd y ffigwr hwnnw wedi codi i 57%. Felly, mae oddeutu dwy ran o dair o'r boblogaeth nad ydynt yn 'gweddïo' o gwbl. Mae'n debyg bod y ganran o weddiwyr cyson yn llawer uwch yn Llundain.

Byddai diddordeb gen i wybod a yw'r ffigwr hwnnw wedi aros yn ei unfan yng nghanol yr argyfyngau presennol sy'n ein hwynebu. Byddai'n dda gennyf wybod hefyd a yw'r ffigyrau yn uwch neu'n is yng Nghymru. A byddai'n ddiddorol gwybod faint o 'weddiwyr' sydd ymhlith aelodau capeli Cymru.

Ond un peth yw teimlo y dylwn i, yr hoffwn i weddiïo. Peth arall yw gwybod lle mae dechrau. A dwi'n eitha sicr o hyn: bod y rheiny sy'n gweddïo'n gyson, sy'n ceisio'r Arglwydd ac sy'n ceisio meithrin eu perthynas â'r Arglwydd yn gyson yn ddieithriad yn ymwybodol mai elfennol yw eu hadnabyddiaeth a'u dealltwriaeth a'u profiad o'r Arglwydd yr ydym yn galw arno.

Yn ystod yr haf deuthum ar draws *The Prayer Course* sy'n cael ei arwain gan Pete Greig (<https://prayercourse.org/about>).

Wedi edrych ar y bennod gyntaf, penderfynodd Lowri a minnau neilltuo amser bob wythnos i ddilyn y cwrs wyth wythnos hwn gyda'n gilydd.

Gan mai ar y we mae'r cyfan yn cael ei gyflwyno, dechreusom feddwl tybed a fyddai rhywrai eraill am ymuno â ni ar Zoom i ddilyn y cwrs? Nid yw'r hyn a welais o'r cwrs yn fygythiol, er y bydd o bosib o ran ei ieithwedd yn ddieithr efallai.

Mae'r cyflwyniad gan Pete Greig tua 20 munud o hyd ar bob fideo ac yn Saesneg. Wrth gwrs, byddai'r drafodaeth a'r hyn fyddai'n dilyn yn Gymraeg.

Ac fe wnaethon ni gytuno y byddem yn dilyn y cwrs gyda'n gilydd hyd yn oed os na fydd unrhyw un arall yn ymuno a ni. Y bwriad oedd cychwyn y cwrs ddechrau mis Hydref.

Felly, carwn eich gwahodd i ymuno â ni. Ac os hoffech ymuno â ni, gadewch i mi wybod, er mwyn i ni ddod o hyd i amser fydd yn gyfleus i ni i gyd.

Gadewch i mi danlinellu.

Gan mai gwahoddiad sydd wrth wraidd hyn oll i gyd, does dim gorfodaeth ar unrhyw un i ymuno. Gwirfoddol yw'r cyfan ac ni ddylai unrhyw un deimlo unrhyw bwysau allanol i ymuno os nad ydynt yn wir ddymuno hynny. Fydd neb yn meddwl llai o unrhyw un arall am beidio ag ymuno.

Does dim rhaid bod yn arbennig o grefyddol i ddysgu.

Does dim rhaid bod â dealltwriaeth ddofn o athrawiaethau mawr ein ffydd i elwa.

Does dim rhaid bod yn arbennig o glyfar nac yn arbennig o ddeallus i ddarganfod haelioni Duw.

Does dim angen cuddio rhag yr Arglwydd. Mae'n gwybod popeth amdanom eisoes! Nid ein ddoe sy'n diffinio ein syched heddiw.

Yr unig beth sydd ei angen yw parodrwydd i ddilyn yr wyth sesiwn a dod gyda meddwl agored a chalon sydd am ddweud, 'Arglwydd, dysg i ni weddio.'

Gadewch i mi wybod os hoffech ymuno â ni erbyn 1 Hydref.

Wacyn James

Neges at Chwiorydd Capel y Garn

Mae'n chwith iawn meddwl na fyddwn yn dechrau'n tymor gyda Chyfarfod Diolchgarwch ym mis Hydref nac yn cynnal Bore Coffi cyn y Nadolig, nac yn cyfarfod am baned ddechrau bob mis, ond y neges sy'n ein cyrraedd o bob cyfeiriad yw bod rhaid cadw'n ddiogel. Fe wyddom fod rhai cymdeithasau yn cyfarfod trwy gyfrwng Zoom, ond ar hyn o bryd dydyn ni ddim yn teimlo y byddai hynny'n addas i'r chwiorydd. Allwn ni ddim ond gobeithio y bydd pethau'n well erbyn y gwanwyn nesaf. Os oes awgrymiadau neu syniadau neu deimladau yr hoffech eu rhannu â ni, croeso i chi wneud hynny trwy gysylltu ag un ohonon ni ar y cyfeiriadau isod, byddwn yn falch o glywed oddi wrthyhych. Yn y cyfamser, pob hwylustod a bendith i chi yn ystod yr hydref a'r gaeaf rhyfedd hyn.

Shan a Llinos

(Shan: 01970 282268, shan.hayward@btinternet.com)

(Llinos: 01970 828262, llinosdafis@gmail.com)

Capel Seion

Cydymdeimlo

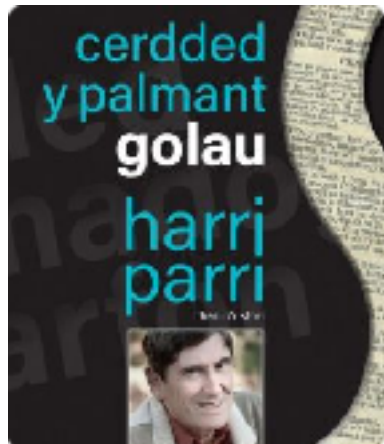
Dydd Gwener, 28 Awst, bu farw Mrs Megan Lloyd, Tyncoed, yn 101 mlwydd oed. Hi oedd aelod hynaf Seion a'r ffyddlonaf mewn oedfa ac Ysgol Sul ers blynyddoedd lawer. Braf fu gallu cynnwys ei hatgofion o'r Ysgol Sul yn y rhifyn diwethaf o 'Gair o'r Garn'. Daeth i fyw i Gapel Seion ar ôl priodi â John Lloyd gan ddod â'i thocyn aelodaeth gyda hi o eglwys Clapham Junction, Llundain, ar 2 Awst 1942, fel Megan Lloyd (Hughes). Fe'i derbyniwyd yn aelod gan y gweinidog, y Parchedig D. J. Evans, yr oedd ganddi feddwl mawr ohono, a thrwy ei hanogaeth hi y gosodwyd plac i'w goffáu ar wal y capel a chynhaliwyd oedfa deyrnged iddo.

Yn ferch ifanc, bu Megan Lloyd yn gwasanaethu yn Llundain am rai blynyddoedd cyn y Rhyfel ac roedd wrth ei bodd o hyd yn sôn am ei phrofiadau yno ac yn cael hanes yr eglwysi yno heddiw.

Cydymdeimlwn yn fawr â'i merched, Susan a Valerie, ac â'u teuluoedd a fu mor ofalus ohoni. Yn ôl ei dymuniad, cynhaliwyd ei hangladd, cwbl breifat i'r teulu agosaf, yn Seion ddydd Mawrth, 8 Medi, dan arweiniad ei gweinidog, y Parchedig Watcyn James, a'i chladdu ym mynwent y capel. Gwelir eisiau ei phresenoldeb a'i chyfraniad, ei diddordeb a'i sirioldeb yn fawr iawn yn Seion ac yn yr ardal, ond fe erys yr atgofion gwerthfawr amdani gyda ni am yn hir iawn.

Dawn ac egni yr awdur sy'n gwneud hon yn gyfrol mor wefreiddiol i'w darllen. Mae'n gyfraniad pwysig iawn i hanes Cristnogaeth yng Nghymru tros y trigain mlynedd diwethaf ac yn her i'r sawl sy'n mynnu ein bod yn byw mewn oes ôl-Gristnogol.

Geiriau Dafydd Morgan Lewis mewn adolygiad ar wefan gwales.com.

Gwesyn Evans

Bu awch i'w eiriau bachog,
Rhwydd ei gam ar ffridd y gog.

Gyda marw Gwesyn Pantydwn, collwyd un o gymeriadau gwreiddiol cymdeithas ddiwylliedig ein cefn gwlad. Un o blant niferus Ruel Isaf ydoedd cyn symud gyda'r teulu i Bantydwn. Roedd y teulu o ochr ei dad wedi symud i lawr o Nantperfedd a Bwlchglas uwchben Cwm Tynant, Talybont.

Fe wŷr y cyfarwydd am gyfoeth ei Gymraeg rhywiog, a gwreiddioldeb ei ymadrodd llafar a chystrawen arbennig ei frawddegau. Roedd ei dad a'i ewythr yn englynwyr da, ac roedd ei frawd a'i gyfnither a'i nai yn 'ei medru hi', chwedl yr hen bobl am rywun yn barddoni. Ni wyddom a fyddai Gwesyn yn llunio ambell bennill, ond mae un peth yn sicr, arno ef y disgynnodd clogyn awenyddol y teulu. Roedd ei ddisgrifiadau cynnil o ddigwyddiadau a bywyd natur o'i gwmpas yn farddoniaeth heb ddim gorliwio. Saethodd frân ysglyfaethus ger y figin (Cors Fochno) unwaith. "Oedd ei phlu yn wyrdd o henaint," meddai wrth bwysleisio'i hoed. Gwyrdd am ddilledyn wedi heneiddio fyddai chi a fi yn ei ddweud! Bugail cydwbybodol oedd Gwesyn hyd y diwedd, wrth ei fodd yn dychwelyd gyda'i deulu i luestai Bwlchglas ac Alltgoch y Mynydd. Braint oedd cael ei gwmni am flynyddoedd.

Gwir fugail ger y figin
A Bwlchglas ei dras drwy'r hin.

Vernon Jones

Llongyfarchiadau calonnog:

i Erddyn a Gwenda James, Taigwynion,
ar ddathlu eu priodas ddiemwnt ar 27 Awst;
i Arthur ac Eirian Hughes, ar ddathlu eu priodas aur,
i Wynne Melville Jones ar gael ei enwebu
i'w urddo i'r Orsedd;
ac i Carwyn Lloyd Jones ar greu campweithiau ar
Lle Bach Mawr (S4C).

Sully

Bore oer, cyffredin oedd bore dydd Iau, 15 Ionawr 2009. Ond trodd taith gyffredin yn hunllef i dros gant a hanner o deithwyr wrth i beiriannau eu hawyren fethu fel roeddynt yn codi o faes awyr Laguardia yn Efrog Newydd. Mewn tri munud ac ugain eiliad llwyddodd y peilot, Chesley (Sully) Sullenberger, i ddilyn prosesau i geisio aildanio'r peirannau; trafod â'r maes awyr sut yr oedd yn mynd i ddychwelyd yno, a phenderfynu glanio'r awyren yn ddiogel ar afon Hudson. Tra oedd y byd yn rhyfeddu at ddisgyblaeth a gallu'r peilot, roedd eraill yn yr awdurdodau am ei feio am beidio â dilyn canllawiau a chyfarwyddiadau. Wedi ymchwiliad manwl, canfuwyd bod penderfyniadau Sully wedi arbed bywydau ei deithwyr i gyd.

Yn y ffilm o'r hanes ceir nifer o ddywediadau cofiadwy, y math o bethau yr hoffwn i fod wedi eu dweud!

Ateb pwylllog Sully i'r ymchwilwyr a'i cyhuddodd o weithredu mewn ffordd oedd heb gynsail oedd, 'Everything is unprecedented until it happens for the first time.'

Ac oni allwn ni ddweud bod y cyfnod hwn yn annhebyg i unrhyw beth yr ydym wedi'i wynebu yn ein hoes, yn gyfnod heriol, ansicr a digynsail? Mae effeithiau Cofid i'w gweld ym mhobman. Mae cymylau Brexit a phenderfyniadau anwadal llywodraeth San Steffan yn creu ansicrwydd ac ofn i lawer ohonom, a sawl sector oddi mewn i gymdeithas yn gwegian. Rhyw 'ysgwyd mae y tir o danaf/ darnau'n cwmpo i lawr o hyd' yw hi ym mhob man.

A beth fydd effaith y stormydd hyn ar gefn gwlad, ar amaethyddiaeth, ar ddyfodol Anghydffurfiaeth Gymraeg, ar dirwedd Cymru? Heb os, mae'r cyfnod hwn yn ddigynsail: 'Everything is unprecedented until it happens for the first time.'

Beth felly a wnawn ni mewn 'cyfnod digynsail'?

I ddychwelyd at y ffilm.

Ceir un olygfa lle mae Sully yn gynnar yn ei hanes fel peilot yn derbyn cyngor gan beilot profiadol arall.

‘Dydy peilot byth yn peidio â dysgu ... Fe fyddi di’n gwneud camgymeriadau ... Dysga drwyddyn nhw ... Beth bynnag sy’n digwydd o dy gwmpas, cofia bob amser hedfan yr awyren.’

Dydyn ni ddim yn gyfrifol am hedfan ‘awyren’ unrhyw un arall. Gall profiadau, ymarfer da a syniadau pobl eraill ein hannog. Ond ni sy’n gorfod hedfan awyren ein ffydd bersonol, yn ein heglwysi, yn ein broydd ac yn ein gofalaeth ni. A ni gafodd y fraint o dystio i enw Iesu Grist, ei ras, ei ffyddlondeb a’i ogoniant yn yr amgylchiadau hyn.

Er mwyn glanio’r awyren yn ddiogel, tynnodd Sully ar ei brofiad personol o hedfan, ei adnabyddiaeth o’r awyren, a’i wybodaeth am brofiad peilotiaid eraill.

Er mwyn hedfan ‘awyren’ eglwys Iesu Grist mewn cyfnod helbulus gallwn ninnau dynnu ar ein brofiad personol o ddaioni Duw yn Iesu Grist. Ac fe allwn dynnu ar brofiad yr Eglwys drwy’r canrifoedd: pobl a wynebodd ac a oresgynnodd yn eu dydd blâu a rhyfeloedd a newyn ac erledigaeth, a chynnydd a bendith a thrugaredd a phresenoldeb di-dor yr Arglwydd.

Ansawdd diogelwch Eglwys Iesu Grist yw Iesu Grist ei hun! Mae’r Eglwys yn bodoli o genhedlaeth i genhedlaeth drwy ei ffydd frau mewn addewid gadarn.

‘Oherwydd lle mae dau neu dri wedi dod ynghyd yn fy enw i, yr wyf yno yn eu canol.’ (Mathew 18:20)

Ffiseg gras yw addewid Iesu Grist i ‘fod yno yn y canol’. Ni thorrodd Iesu erioed mo’i addewid. Wrth i ni gydgyfarfod o wythnos i wythnos cofiwn addewid yr Arglwydd. A diolchwn am yr adegau y cawsom brofi o’i agosrwydd yn ystod y cyfnod hwn.

Bydd, fe fydd newidiadau mawr yn wynebu Cymru yn genedlaethol ac yn lleol. Bydd yr wythnosau a’r misoedd nesaf yn heriol.

Gadewch i ni barhau i geisio ei ddyfodiad i’n plith.

Gadewch i ni ddisgwyl ei ddyfodiad i’n plith.

Gadewch i ni ddiolch am ei fod yn cadw ei addewid.

Wacyn James

Cymdeithas Lenyddol y Garn

Bydd y Gymdeithas yn cyfarfod ar y trydydd nos Wener yn y mis, yn ôl ei harfer, ond am y tro bydd y cyfarfodydd yn cael eu cynnal dros Zoom, am 7.30 o'r gloch. Mae hynny'n golygu y gall unrhyw un – ymhell ac agos – ymuno'n ddiogel o'u haelwydydd eu hunain, ar gyfrifiadur, tabled neu ffôn. Am fanylion pellach, anfonwch neges at yr ysgrifennydd (marian_hughes@btinternet.com.) – croeso cynnes i bawb.

16 Hydref: 'Siarad Trysore – cip tu ôl i'r llen ar hanes hynod Cymru' gyda Sara Huws

20 Tachwedd: 'Cwis Hwyllog' dan ofal Ann ac Alan Wynne Jones

11 Rhagfyr: 'Dathlu'r Nadolig' dan ofal Heledd Ann Hall a Llinos Dafis

Swyddogion y Gymdeithas

Llywydd: Y Parch Ddr Watcyn James

Cadeirydd: Yr Athro Gruffydd Aled Williams

Is-gadeirydd: Mrs Elizabeth Lloyd Jones

Ysgrifennydd: Mrs Marian B Hughes

Trysorydd: Mrs Bet Evans

Trefnyddion y Bwyd: Mrs Margaret Rees,

Mrs Elizabeth Lloyd Jones, Mrs Bet Evans

Aelodau eraill o'r pwyllgor:

Mrs Llinos Dafis

Mr Gwynant Evans

Mr Gwynfryn Evans

Mrs Mair Jenkins

Mr Alan Wynne Jones

Mr Gareth William Jones

Mr Vernon Jones

Mrs Mary Thomas

Mrs Gweneira Williams

A fu Undod ac Oes Aur i Gristnogaeth?

J. Keith Elliott

Mae beirniaid yr eglwys wedi cwyno'n gyson fod ei chredoau, ei haddoliad a'i harferion yn groes i'r hyn a fwriadwyd gan yr Iesu. Mae'r beirniaid hynny wedi ceisio cysoni dysgeidiaeth yr eglwys ynghylch pob math o bethau â'u bydolwg eu hunain. Yn aml maent yn cwyno bod diwinyddiaeth yn gymhleth. Trueni na fu Cristnogaeth erioed mor syml â'r grefydd y maent yn chwilio amdani.

Mae credinwyr sy'n chwilio am burdeb o ran addoliad a dysgeidiaeth yn honni bod y patrwm ar gyfer hyn i'w ganfod yn y Testament Newydd. Ond gellir dadlau bod honni hyn yn golygu cymryd cam diwylliannol a hanesyddol yn ôl sydd mor anghyfrifol ag ydyw'n amhriodol, onid, yn wir, yn anymarferol.

Ni fu gan Gristnogaeth erioed Oes Aur y gellid ei hadfer. Dengys astudiaethau Beiblaidd y nodweddiad y grefydd newydd yn ystod ei blynnyddoedd ffurfiannol gan ddadleuon, ymrianiadau, a chamddealltwriaeth. Ni fu undod a brawdgarwch yn wastadol: cofier am y tyndra rhwng yr Helenistiaid a'r Hebreaid yn Actau'r Apostolion (Actau 6). Yn ystod y genhedlaeth ar ôl Crist, dim ond rhai rhannau o'i ddysgeidiaeth y ceisiodd Paul eu cymhwysu at amgylchiadau a oedd yn newydd neu a oedd yn newid.

Yn ddiweddarach, arweinwyr eglwysig a benderfynodd ynghylch athrawiaethau'r eglwys, gan ennyn yn aml wrthwynebiad chwyrn a chwerw. Nid oedd hyn yn annisgwyl. Nid yr Un a fu'n pregethu oedd yr Un a bregethid gan ei apostolion o anghenraid.

Oherwydd hynny, a dylanwad cynyddol y cenhedloedd ar yr eglwys—corff a oedd wedi cychwyn fel sect o fewn Iddewiaeth—nid oedd modd dychwelyd at bethau fel y buont gynt. Nid oedd modd gorfodi cysondeb ac unffurfiaeth. Mae'n amhosibl diffinio Cristnogaeth gynnar ar sail y Testament Newydd ei hunan.

Felly, os yw Cristnogion cyfoes yn honni eu bod eisiau cyfeirio eu bywydau ar sail y Testament Newydd, maent yn ceisio gwneud

peth anodd iawn. Ni ellir edrych ar Gristnogaeth fel ffosil digyfnewid. Bu'r grefydd yn datblygu erioed: ailddiffiniwyd ei chredoau, ei hathrawiaethau a'i diwinyddiaeth yn gyson, ac fe'i gorfodwyd i addasu i amgylchiadau a oedd yn newid drwy'r adeg.

Mae talu gwrogaeth i ryw ddelfryd wreiddiol—un rithiol mewn gwirionedd—yn amhriodol. Ni ddylai statws canonaidd y Testament Newydd fyth olygu dehongliad digyfnewid, pa mor ddylanwadol ac ysbrydoledig bynnag yr honnir ei fod. Dim ond un cam yn hanes Cristnogaeth oedd derbyn yn raddol un corff ysgrythurol sefydlog.

I gryn raddau ni ellir canfod holl gredoau Cristnogaeth yn y Beibl. Er mor anghydnaws i rai canghennau o'r grefydd yw credoau fel Dyrchafael Mair, disgyniad Crist i uffern i waredu eneidiau'r meirw ar ddydd Gwener y Groglith, y Beichiogiad Dihallog, ac arteithiau'r byd a ddaw, maent yn perthyn er hynny i gorff cyfoethog ac amrywiol o draddodiadau eglwysig, er na seiliwyd yr un ohonynt ar yr ysgrythurau canonaidd.

Mae hen hanes, fodd bynnag, i'r credoau hyn, sy'n deillio o'r testunau anghanonaidd a elwir yn Aprocyffa'r Testament Newydd. Ni dderbyniwyd y testunau hyn erioed gan benaethiaid yr eglwys fel rhai awdurdodol; eto testunau ydynt a ddatblygodd yn ystod y canrifoedd Cristnogol cynnar. Mae'r testunau apocryffaidd hyn yn perthyn i grefydd boblogaidd gwledydd Môr y Canoldir a'r Dwyrain Canol. Os yw'r tadau eglwysig cynnar yn cynrychioli elfennau mwyaf deallusol a blaengar y meddwl Cristnogol cynnar, mae'r amryfal destunau apocryffaidd yn cynrychioli profiadau bob dydd credinwyr cyffredin.

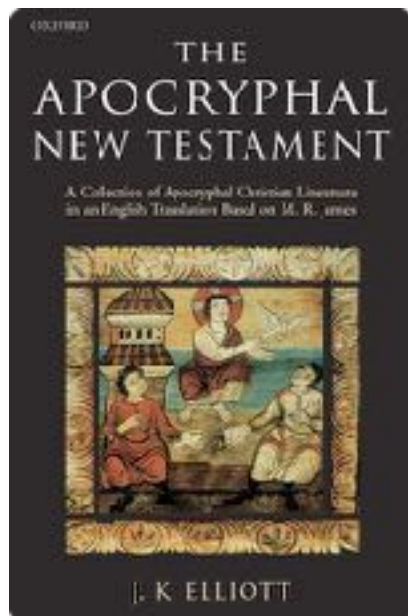
Gall arferion 'y crediniwr cyffredin', yr adeg honno fel yn awr, ymddangos yn rhyfedd neu'n ddieithr i'r diwylliant crefyddol unionged. Ond mae'r testunau apocryffaidd cynnar hyn yn dangos amrywiaeth eang crefydd a wrthododd bob amser gael ei chaethiwo o fewn dysgedigaethau a chredoau haearnaidd a digyfnewid. Daeth Cristnogaeth yn bopeth i bawb wrth i'w dilynwyr ddewis a dethol yr hyn a oedd yn dderbyniol iddynt.

Heddiw mae ‘Cristnogaeth’ yn label sy’n cofleidio gwahanol arferion; yng ngolwg rhai credinwyr ymddengys ambell un o’r rhai gwahanol yn wrthun, yn rhy gul neu’n anunionged. Ni fydd unrhyw fudiad eciwmenaidd a gais orfodi ei awdurdod ei hun gydag un safon syml yn debyg o fod yn llwyddiannus. Ni fu undod o’r fath erioed o fewn Cristnogaeth; ni ellir gorfodi unffurfiaeth.

Mae hanes yr eglwys a’r testunau apocryffaidd yn dangos fod Cristnogaeth erioed wedi bod yn fwy amrywiol nag yr honnodd rhai o’i dilynwyr. Nid yw sylweddoli hynny yn llawer o gysur i’r rhai sy’n teimlo’n rhwystredig gan eu hymchwil ofer am un ymateb neu ddatrysiad Cristnogol i gwestiynau moesol ac ymarferol cyfoes, yn enwedig mewn byd dan fygythiad Covid-19. Ni fyddai synthesis o ymatebion Cristnogol—rhai gwahanol yn aml iawn—yn fwy nag ymarfer academaidd, yn ystyr ddrwg yr ymadrodd hwnnw.

(Cyfieithwyd ac addaswyd gan Gruffydd Aled Williams)

[Cyhoeddwyd yr ysgrif uchod gyntaf yn y *Times* ar 15 Awst 2020. Mae’r awdur—yr Athro J. K. Elliott—yn Athro Emeritws beirniadaeth destunol y Testament Newydd ym Mhrifysgol Leeds. Mae’n awdurdod rhyngwladol ar destunau apocryffa’r Testament Newydd. Graddiodd mewn Astudiaethau Beiblaidd yng Ngholeg y Brifysgol Bangor ac fe ddyfarnwyd gradd D.D. Prifysgol Cymru iddo. Cyhoeddwyd y cyfieithiad a’r addasiad uchod gyda chaniatâd caredig yr awdur.]

Arloesi

Yr hyn sydd wedi dod yn amlwg yn ystod argyfwng Covid-19 yw bod eglwysi'n gallu ymateb ac arloesi pan fo angen. Os oedd drysau capeli ar gau, roedd yr eglwys yn dal ar agor. Mae gweinidogion ac eglwysi wedi cofleidio dulliau newydd er mwyn ymateb i'r her – yn cynnal gwasanaethau, ysgolion Sul a sesiynau paned ar Zoom, gwasanaethau ar YouTube a myfyrdodau ar y cyfryngau cymdeithasol. Ond nid pawb sydd ar y cyfryngau cymdeithasol ac nid pawb sydd â chyfrifiadur neu iPad. Dwi'n ymwybodol iawn o hynny a bod cyfran sylweddol o gynulleidfa oedd ein capeli yn methu manteisio ar y ddarpariaeth. Ond mae rhai wedi ymateb i'r her hon hefyd drwy ddarparu gwasanaethau ar CD, fersiynau ysgrifenedig o fyfyrdodau ac ati. Ac mae modd gwrando ar wasanaeth dros y ffôn hefyd.

Ond mae'r eglwys yn fwy na gwasanaethau a myfyrdodau. Da gweld bod nifer o gapeli wedi bod yn cynnig cymorth i'w cymunedau yn ystod yr argyfwng: yn ffonio'r aelodau, yn mynd i siopa ar eu rhan, i gasglu presgripsiwn a darparu prydau poeth ar eu cyfer. Mor braf yw gweld capeli yn gweithredu'n ymarferol fel hyn. Dwi'n sylweddoli, wrth gwrs, nad yw pob capel yn gallu gwneud hyn – mae capeli sydd â llawer o aelodau iau i wneud y gwaith hwn yn lwcus iawn.

Mae'r rheidrwydd i ddefnyddio'r dulliau newydd hyn o ddarparu gwasanaethau wedi peri i mi sylweddoli pa mor dda yw'r dulliau hyn ac y dylid parhau â nhw'n bendant wedi i gyfnod yr argyfwng ddod i ben. Byddai recordio neu ffrydio gwasanaethau yn wych i bobl sy'n methu mynychu am ba reswm bynnag. Mae angen i ni fod yn llawer mwy hyblyg o ran ein gwasanaethau hefyd, cael llawer mwy o amrywiaeth, nid dilyn yr un patrwm o wasanaeth o Sul i Sul. Dwi'n gredwr cryf mewn cynnwys y gynulleidfa mewn gwasanaeth, cael yr aelodau i gymryd rhan ac i fod yn gyfrifol am wasanaethau.

Mae nifer o eglwysi wedi cyflwyno technoleg yn barod wrth gwrs ac yn defnyddio sgriniau, sydd i'w groesawu. Dwi ddim yn ffan mawr o gael yr emynau ar y sgrin gan fod hynny'n colli'r canu pedwar llais dwi'n hiraethu cymaint ar ei ôl. Ond gellir gwneud llawer mwy o ddefnydd o'r sgriniau, i gyd-ddarllen, i gyflwyno myfyrdodau ac ati. Ac mae'n rhaid i'r capeli barhau i fod yn berthnasol i'r gymuned drwy gynnal pethau yn ystod yr wythnos yn ogystal â'r Sul. Dwi'n ymwybodol bod llawer yn gwneud hynny'n barod a bod hynny'n dibynnu llawer ar faint ac oedran y gynulleidfa. Mae angen bod yn ofalus ein bod ni'n cynnig digwyddiadau ar gyfer pawb, nid y plant a'r bobl ifanc a'r bobl hŷn sydd wedi ymddeol ac yn gallu mynychu digwyddiadau yn ystod y dydd yn unig. Mae angen meddwl am y grwpiau oedran yn y canol, sy'n gweithio yn ystod y dydd, a darparu rhywbeth iddyn nhw hefyd.

Mae'n rhaid i ni ddatblygu drwy'r amser felly, nid aros yn ein hunfan. Mae yna berygl mewn mynd i rigol. Dwi'n cofio fy nhad yn dyfyngu droeon nad oes yna wahaniaeth mawr rhwng 'groove' a 'grave'. Arloesi, dyna yw'r her a boed i ni fod yn barod i ymateb iddi. Ni ddylem ofni cyflwyno dulliau newydd ac arbrofi, ac yn bendant dylem gydweithio fel capeli a bod yn barod i uno hefyd. Un o'r dywediadau sydd wedi'i bwysleisio yn ddiweddar yw 'Mewn Undod mae Nerth' a gallwn briodoli hyn i fyd crefydd hefyd. Sefydlwyd Gweinidogaeth Bro yn Llanuwchllyn ym 1984, cam oedd yn reit arloesol ar y pryd. Mae sawl ardal wedi dilyn wedyn ond mae nifer o ardaloedd wedi colli neu wrthod y cyfle i wneud hyn. Gyda'r dyfodol mor ansicr, mae'n rhaid i ni fanteisio i'r eithaf ar bob llwybr sydd ar agor i ni ac ystyried a bod yn barod i gofleidio opsiynau posibl. Awn ati i arloesi. Arloesi er mwyn Goroesi.

Nest Gwilym

(Cyhoeddwyd gyntaf yng nghylchgrawn *Cristion*, ac fe'i cyhoeddir yma gyda chaniatâd caredig y Golygydd)

Hel meddyliau – a diolch am y profiad

Cofio, flynyddoedd yn ôl erbyn hyn, mynychu pererindod yn Nolanog ac ymweld â Dolwar Fach am y tro cyntaf, a gweld pasiant yn olrhain hanes yr emynyddes eneiniedig Ann Griffiths.

Nansi Hayes oedd yn portreadu Ann ar y pryd. Roedd yn ferch ifanc osgeiddig a phrydferth gyda gwallt du fel y frân, a chanddi'r ddawn a'r bersonoliaeth eithriadol i dreiddio i mewn i gymeriad yr emynyddes, nes gwneud i ni, ieuenctid, dybio mai Ann a siaradai wrthym.

Yr emyn a wnaeth yr argraff fwyaf arnaf fi oedd:

Wele'n sefyll rhwng y myrtwydd
wrthrych teilwng o'm holl fryd,
er mai o ran yr wy'n adnabod
ei fod uwchlaw gwrthrychau'r byd:
henffych fore
y caf ei weled fel y mae.

Rhosyn Saron yw ei enw,
gwyn a gwridog, teg o bryd;
ar ddeng mil y mae'n rhagori
o wrthrychau penna'r byd:
ffrind pechadur,
dyma ei beilot ar y mor.

Ac yn enwedig y pennill olaf yma:

Beth sydd imi mwy a wnelwyf
ag eilunod gwael y llawr?
Tystio 'rwyf nad yw eu cwmni
i'w gystadlu â'm Iesu mawr;
O am aros
yn ei gariad (gwmni) ddyddiau f'oes.

Erbyn hyn ni chofiaf
lauer am y pasiant
ei hun, ond gallaf
weld Nansi o hyd
yn adrodd y pennill
a'r wefr wrth i'r
atgofion lifo bob
amser wrth ei
chanu mewn
addoliad neu
wasanaeth.

Mae clywed Theatr
Maldwyn yn
cyflwyno *Ann!* yn
wefreiddiol yn
ogystal, a
chyfraniad Sara
Meredith yn
ychwanegu at y
cyfan. Mae'r CD
bron wedi treulio gan gymaint o ddefnydd a gaiff yma.

Efallai, ar ôl pregeth rymus ein Gweinidog y bore yma
[13 Medi] ar y 'Gwas Anfaddeugar', mai emyn Eleazar Roberts
ddylai ddod i'r meddwl ac yn weddi i ni i gyd:

O na bawn fel yr Iesu
yn maddau pob rhyw fai,
roedd cariad yn ymarllwys
o'i galon e'n ddi-drai.

Pe bai unrhyw un yn cofio'r daith i Ddolwar Fach, byddai'n
hyfryd clywed eich profiadau chwithau o'r diwrnod arbennig
yma, gan iddo wneud argraff nad anghofiaf i, beth bynnag.

Heulwen Lewis

Sara Meredith ar glawr y cryno-ddisg

Cofio a diolch

Ganol Awst daeth y newyddion trist am farwolaeth y Parch. Ddr Elfed ap Nefydd Roberts, ac fe'i cofir fel gweinidog a bugail gofalus, Prifathro'r Coleg Diwinyddol, ysgolhaig disglair, awdur toreithiog a diwinydd praff, a gŵr dirodres a diymhongar. Roedd ganddo ddawn arbennig i gyfathrebu gwirioneddau'r ffydd a neges yr efengyl mewn ffordd glir a chryno. Yn ystod ei gyfnod yn Brifathro'r Coleg Diwinyddol, ymgartrefodd yn y Dolau ac yr oedd ef a Dilys yn aelodau gwerthfawr yng Nghapel y Garn.

Ymysg ei gyfrolau niferus, golygodd gasgliad arbennig o weddiâu, *Amser i Dduw: trysorfa o weddiâu hen a newydd* (2004), ac yn deyrnged iddo cynhwysir yma un o'i weddiâu gwreiddiol ei hun o ddiolchgarwch o'r gyfrol honno (Rhif 169):

O Dduw, ein Tad a'n Harglwydd,
diolchwn i ti am y cyfan a greaist
ac am y cyfan a gyfrennaist i ni dy blant.

Yr wyt wedi llenwi ein bywyd â phrydferthwch a daioni
ac wedi'n hamgylchynu â phethau hardd a defnyddiol.

Diolchwn i ti am dy *gread*
am odidogrwydd y byd o'n cwmpas,
am ogoniant y bryniau a'r dyffrynnoedd,
yr afonydd a'r moroedd,
y meysydd a'r blodau:
yn ysblander a chyfoeth dy greadigaeth
gwelwn dystiolaeth i ryfeddod dy waith
yn ein cynnal, ein cadw a'n cyfoethogi.

Diolchwn i ti am dy ofal *tadol*:
am gynhaliaeth a bendithion bywyd beunyddiol,
am iechyd a nerth,
am serchiadau a chyfeillgarwch:
yn holl fendithion bywyd yr wyt ti yn rhoi i ni lawenydd,
ac yn nhreialon bywyd yr wyt yn ein dysgu i bwysu arnat ti.

Diolchwn i ti am dy *arweiniad*:
am dy ffyddlondeb i ni bob amser,
am i ti ein harwain a'n nerthu ar lwybrau bywyd,
am i ti fod yn oleuni i ni ym mhob tywyllwch
ac yn gynhaliaeth ym mhob argyfwng:
mewn hawddfyd ac adfyd buost wrth law bob amser
i'n tywys a'n hymgeleddu.

Diolchwn i ti am *fendithion yr Efengyl*:
am dy gariad anfeidrol yn Iesu Grist,
am bob mesur o'th wirionedd a ddysgaist i ni,
am foddion gras a chymdeithas dy bobl,
am faddeuant pechodau ac am obaith gogoniant:
rhoddaist i ni'r bendithion dirifedi hyn
i wneud ein dyddiau yn hardd ac yn llawen.

Cynorthwya ni i ymateb gyda diolchgarwch
sy'n ei fynegi ei hun, nid mewn geiriau yn unig
ond mewn ymgysgriad llwyrach i ti ac i waith dy deyrnas.

Cyflwynwn i ti y rhai'n sy'n ei chael hi'n anodd diolch,
a'r rhai sy'n amau dy ragluniaeth a'th ofal:
y rhai sydd mewn adfyd a thrallod,
mewn galar a thristwch,
mewn afiechyd a llesgedd,
mewn unigrwydd ac anobaith.

Clyw ein hymbiliau ar eu rhan,
a gwna ninnau bob amser yn fwy diolchgar
am eich dedwyddwch, ein hiechyd,
a'th holl roddion di i ni.

Cyflwynwn ein moliant a'n hymbiliau
yn enw ein Harglwydd a'n Gwarddwr, Iesu Grist. Amen.

*Cydymdeimlwn yn ddwys â'r teulu yn eu profedigaeth,
a diolchwn i Dduw am ei gyfraniad unigryw ac am y fraint
o gael ei adnabod.*

Pos rhifau

1. Dewiswch rif rhwng 1 a 9
2. Lluoswch gyda 3
3. Ychwanegwch 3
4. Lluoswch gyda 3
5. Adiwch y ddau rif yn eich ateb terfynol at ei gilydd

Beth yw'r ateb?

Beth am ddewis rhif arall?

Swyddogion yr Ofalaeth

Cadeirydd: Marian Beech Hughes, y Garn

Is-gadeirydd: Mrs Ina Tudno Williams, Capel Seion

Ysgrifennydd: Gruffydd Aled Williams,

Bronafon, Dolau, Bow Street, Aberystwyth, Ceredigion,
SY24 5AE

(ffôn: 01970 820664; epost:

gawilliams1@btinternet.com)

Cyfraniadau ar gyfer y rhifyn nesaf erbyn **6 Rhagfyr** i'r golygydd:

Marian B Hughes

14 Maes y Garn, Bow Street

01970 828662

marian_hughes@btinternet.com